

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання контрольної роботи
з дисципліни

ЕКОНОМІКА І ОРГАНІЗАЦІЯ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

(для слухачів другої вищої освіти спеціальності
7.03050401 – Економіка підприємства)

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2015

Методичні вказівки до виконання контрольної роботи з дисципліни «Економіка і організація інноваційної діяльності» (для слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.03050401 – «Економіка підприємства») / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. : Д. О. Серьогіна. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 24 с.

Укладач: Д. О. Серьогіна

Рецензент: канд. екон. наук, доц. Т. А. Пушкар

Затверджено на засіданні кафедри економіки підприємств міського господарства, протокол № 9 від 14.04.2015 р.

Загальні вказівки

Контрольна робота з дисципліни «Економіка і організація інноваційної діяльності» має своєю метою перевірити та закріпити теоретичні знання. Питання, включені до контрольної роботи, охоплюють такі основні теми дисципліни, як:

Сутність і характеристика інноваційних процесів та інноваційної діяльності.

Еволюція теорій інновацій і сучасні тенденції розвитку інноваційних теорій.

Особливості створення інновацій і формування попиту на них.

Інноваційна політика підприємства. Інноваційний потенціал підприємства.

Комплексна підготовка виробництва. Оновлення техніко-технологічної бази підприємства.

Управління інноваційними процесами. Інфраструктура інноваційної діяльності.

Завдання й джерела фінансування інноваційних процесів.

Моніторинг інновацій. Економічне оцінювання інноваційних проектів.

Державне регулювання інноваційної діяльності.

Студенти повинні засвоїти основи теорії і практики інноваційної діяльності, сформуванати систему знань з управління інноваційною діяльністю, вміти визначати стратегію і тактику інноваційного забезпечення суб'єктів господарювання, опанувати принципами управління інноваціями на підприємстві, вміти знаходити оптимальні інноваційні рішення.

Контрольна робота створена таким чином, що вона дозволяє здійснити контроль за теоретичним засвоєнням матеріалу, перевіряє вміння студентів самостійно мислити, а також вміння втілювати отримані знання при вирішенні практичних завдань. Тому дана контрольна робота являє собою комплексне завдання, що складається з 4-х частин, два з яких – теоретичні і три – практичні.

При виконанні контрольної роботи студенти повинні знайти правильні відповіді на теоретичні запитання, знати основну термінологію з курсу, базові поняття й визначення, а також вміти застосовувати теоретичні знання для правильного вирішення практичних завдань контрольної роботи. Крім цього, при отриманні результатів практичних завдань слід проаналізувати отримані результати, а також обґрунтувати їх, дати розгорнуте пояснення і запропонувати заходи щодо поліпшення результатів, якщо вони не досить задовільні.

Завдання виконуються згідно з варіантом, по номеру залікової книжки. Тексти і критерії оцінювання завдань, а також список рекомендованої літератури з курсу викладені у даних методичних вказівках.

1 Теоретична частина контрольної роботи

Варіант № 1

1. Дати докладний опис інноваційної діяльності на підприємстві. Сутність і завдання інноваційної діяльності. Розкрити поняття «новація», «нововведення», «інновація». Чинники, що стимулюють підприємство на залучення інновацій.

2. Чим визначається ефективність інновацій? За якими критеріями оцінюються результати інноваційної діяльності? Види ефекту. Показники ефективності, їх розрахунок.

Варіант № 2

1. Описати докладно етапи інноваційного процесу. Розкрити сутність дифузних процесів і формування інноваційного середовища. Охарактеризувати модель інноваційного процесу з урахуванням трансферу нововведень. Класифікація інновацій за Й. Шумпетером. Класифікація інновацій за різними ознаками.

2. Поясніть сутність науково-технічного прогресу. Наведіть класифікацію технологій за рівнем їх мінливості. Охарактеризуйте фактори, що впливають на вибір типу технології. Вкажіть основні показники технічного рівня підприємства. Їх розрахунок.

Варіант № 3

1. Пояснити, що таке життєвий цикл інновацій. У чому виявляється циклічність інновацій? Охарактеризувати стадії життєвого циклу інновацій. Описати різні види кривої життєвого циклу інновацій. Процеси переходу інновацій від одного етапу життєвого циклу до другого.

2. Охарактеризувати необхідність комплексної підготовки виробництва. Етапи підготовки виробництва. Розкрити сутність типізації технологічних процесів.

Варіант № 4

1. Що обумовлює потребу в інноваціях? Описати завдання підприємства стосовно інновацій. Охарактеризувати складові інноваційної діяльності. Розкрити сутність попиту на інновації. Дати пояснення, що таке товар-новація. Охарактеризувати етапи планування та створення нового товару. Роль маркетингу у плануванні та створенні нового товару.

2. Охарактеризувати показники, за якими здійснюють економічну оцінку інновацій. Дати опис загальному принципу оцінювання економічної

ефективності. Охарактеризувати взаємозв'язок між впровадженням інновацій і прибутком підприємства.

Варіант № 5

1. Розкрити сутність управління інноваціями на підприємстві. Основні завдання стратегії та тактики інноваційної діяльності. Описати модель стратегічного планування інноваційної діяльності. Її основні етапи. Види інноваційних стратегій. Вказати фактори, що впливають на вибір стратегії і описати матрицю вибору інноваційної стратегії. Види оперативного планування інноваційної діяльності.

2. Розкрити сутність і завдання державної інноваційної політики. Типи державної інноваційної політики.

Варіант № 6

1. Охарактеризувати еволюцію розвитку теорії інноваційного розвитку. Наведіть основні положення теорії довгих хвиль М. Кондратьєва, теорії Й. Шумпетера. Що в них було нового? Теорія технократичного суспільства.

2. Суб'єкти фінансування інвестиційних процесів. Завдання системи фінансування інвестицій. Вимоги до фінансової політики підприємства. Охарактеризувати стадії фінансування та елементи інноваційних програм. Джерела фінансових ресурсів підприємств.

Варіант № 7

1. Охарактеризувати сучасні тенденції інноваційного розвитку. Дати порівняльну характеристику розвитку інноваційної діяльності у країнах різного рівня розвитку. Особливості інноваційного розвитку в Україні.

2. Охарактеризувати метод оцінювання інновацій за показником ЧТВ (чиста теперішня вартість або інтегральний ефект), метод оцінювання економічної ефективності за показником внутрішньої норми рентабельності. Показники, що використовуються для порівняння комерційної вигідності альтернативних проектів. Розрахунок терміну окупності інвестицій. Розрахунок точки беззбитковості інвестиційного проекту.

Варіант № 8

1. Описати особливості стимуляції інноваційної діяльності. Дати характеристику різним організаційним структурам і пояснити, які з них створюють кращі умови для інноваційної діяльності. Охарактеризувати організаційні форми реалізації інновацій у межах захисної і традиційної стратегії. Пояснити різницю між внутрішнім підприємством і бутлегером.

Пояснити, які форми реалізації інновацій можуть використовуватися у межах наступальної стратегії. Охарактеризувати переваги і недоліки дивізійних організаційних структур

2. Охарактеризувати методи й інструменти державної інноваційної політики. Прямі та непрямі методи. Класифікація державної політики на основі підходу «попит-пропозиція».

Варіант № 9

1. Описати сутність інноваційної інфраструктури. Охарактеризувати типи фірм-експлерентів, патентів, комутантів, віолентів. Особливості венчурних фірм, їх типи. Вказати чинники, несприятливі для розвитку венчурного підприємництва в Україні. Сутність бізнес-інкубатора. Перспективи розвитку бізнес-інкубаторів в Україні.

2. Охарактеризувати оцінювання придбання і продажу ліцензій. Показники, за якими оцінюють соціальну ефективність інноваційної діяльності. Оцінювання економічної ефективності інновацій, спрямованих на зниження виробничих витрат. Види ліцензій. Інтелектуальна власність, авторське право, промислова власність. Сутність франчайзингу.

Варіант № 10

1. Сутність інноваційної політики підприємства. Типи інноваційної політики. Стратегія наступу. Основні складові інноваційної політики. Взаємодія маркетингової і технічної складових інноваційної політики. Основні принципи формування інноваційної політики. Сутність принципу динамічної рівноваги. Інноваційний потенціал підприємства. Методика оцінювання інноваційного потенціалу підприємства.

2. Інструменти пільгового оподаткування інноваційної діяльності. Сутність Закону України «Про інноваційну діяльність». Державна фінансова підтримка інноваційної діяльності.

2 Практичні завдання до контрольної роботи

ЗАВДАННЯ 1. Визначити чисту теперішню вартість (NPV) інноваційного проекту і дисконтований період окупності інвестицій (T), якщо відомі такі вихідні дані (згідно варіанту):

Показники	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Обсяг фінансових ресурсів, що інвестуються у проект, тис. ум. од.	7000	6500	7200	6400	7100	6600	7300	6700	6800	7500
Сума чистого грошового потоку за проектом по роках:										
1-ий рік	6000	5000	5500	3000	3200	6500	5800	6000	6800	1200
2-ий рік	2000	1500	2000	2500	2100	3200	4000	3500	3200	2600
3-ій рік	2000	4500	3000	5400	5900	1400	800	2500	700	7600

(Ставка дисконту 15%, 19%)

ЗАВДАННЯ 2. Визначити точку беззбитковості інвестиційного проекту, тобто критичний обсяг виробництва – обсяг, при якому підприємство досягне повної окупності інвестицій.

Результати отримати двома методами – розрахунковим і графічним.

Отриманий результат докладно пояснити, проаналізувати. В тому разі, якщо результат буде негативним, запропонувати заходи щодо прискорення окупності інвестицій.

Вихідні дані (згідно з варіантом)

Найменування	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Обсяг виробництва (од.)	1200	1100	1300	1400	1150	1250	1450	1550	1500	1600
Ціна од. продукції (грн.)	30	25	27	32	24	22	34	35	29	35
Сума пост. витрат (грн.)	1600	1200	1400	1350	1250	1450	1500	1550	1100	1350
Змінні витрати на од. продукції (грн.)	10	12	16	13	14	10	11	15	13	17

ЗАВДАННЯ 3. Визначити річний економічний ефект і строк окупності капіталовкладень для впровадження нововведень. Отримані результати проаналізувати і в разі негативних результатів запропонувати заходи щодо підвищення економічного ефекту.

Вихідні дані (згідно з варіантом)

Найменування	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Собівартість од. продукції до впровадж., грн.	25	24	22	20	21	26	29	27	23	28
Собівартість од. продукції після впровадж., грн.	22	21	19	15	18	20	22	25	22	23
Питомі капіталовкладення на од. до, грн.	15	16	13	18	14	12	17	22	19	24
Питомі капіталовкладення на од. після, грн.	18	18	19	22	16	18	19	24	25	28
Кількість запланованої продукції, тис. од.	250	220	240	280	180	320	260	340	290	350

(Нормативний коефіцієнт ефективності – 0,15).

4 Методичні рекомендації до виконання завдань контрольної роботи

Теоретичні запитання контрольної роботи виконуються згідно з варіантом по номеру залікової книжки. Теоретичний матеріал, який застосовується при виконанні теоретичної частини контрольної роботи, можна знайти у джерелах, наданих наприкінці даних методичних вказівок у розширеному списку літератури. Так, наприклад, у підручниках «Економіка і організація інноваційної діяльності» М. А. Йохна і В. В. Стадник (в таблиці позначено номером 1), і «Инновационный менеджмент» під ред. С. Д. Ільєнкової (в таблиці позначено номером 2), викладені майже всі відповіді на запитання контрольної роботи. Нижче можна побачити, на яких сторінках цього підручника можна знайти відповіді на теоретичні завдання. Інформація надана у вигляді таблиці.

№ варіанта	№ запитання	Сторінки підручника, на яких викладено відповіді на запитання
1	1	7-13 (1) , 30-34 (2)
1	2	281-286, 294-298 (1) , 124-128 (2)
2	1	14-29 (1) , 38-43 (2)
2	2	120-132 (1) , 84-87 (2)
3	1	29-38 (1), 65-69 (2)
3	2	132-137 (1) , 240-244 (2)
4	1	72-97 (1) , 140-145 (2)
4	2	281-294 (1) , 125-129 (2)
5	1	138-157 (1) , 110-116 (2)
5	2	303-316 (1) , 168-174 (2)
6	1	40-71 (1) , 188-196 (2)
6	2	218-247 (1) , 230-243 (2)
7	1	260-277 (2) , 198-207 (2)
7	2	286-298
8	1	157-182
8	2	316-324
9	1	184-217
9	2	335-342, 298-301
10	1	150-182
10	2	303-327, 342-343

Обсяг відповіді на кожне запитання повинен бути не менше 10 друкованих сторінок на форматі А-4.

При виконанні теоретичних завдань треба охопити та висвітлити певні питання, що стосуються даної теми. Для того, щоб студенти змогли усвідомити і знайти повну інформацію, що стосується кожного з питань контрольної роботи, нижче наводиться скорочений склад кожної з тем контрольної роботи з вказівкою тих запитань та термінів, що їх треба вивчити, засвоїти та відобразити у відповідях контрольної роботи. Вказівки до виконання теоретичних запитань даються у порядку їх викладення.

1. Дати докладний опис інноваційної діяльності на підприємстві. Сутність і завдання інноваційної діяльності. Розкрити поняття «новація», «нововведення», «інновація». Чинники, що стимулюють підприємство на залучення інновацій.

У відповіді на це запитання необхідно розкрити і обґрунтувати необхідність інноваційної діяльності для підприємства та народного господарства в цілому, а також для зростання добробуту країни. Пояснити різницю між поняттями «новація» і «інновація». Описати процес здійснення інноваційної діяльності на підприємстві

та розкрити основні принципи її здійснення, дати пояснення поняттям «об'єкти» та «суб'єкти» інноваційної діяльності, особливості їх поведінки на ринку інновацій та особливості маркетингової та комерційної діяльності. Дати пояснення терміну «інноваційний лаг», подати приклади різних строків інноваційного лагу, пояснити, чому в різні часи та на різні інновації інноваційний лаг може бути коротшим або довшим. Дати розгорнуту характеристику необхідності залучення інновацій, розкрити і пояснити чинники, що спонукають підприємство навіть при певному комерційному ризику займатись інноваційною діяльністю.

2. Чим визначається ефективність інновацій? За якими критеріями оцінюються результати інноваційної діяльності? Види ефекту. Показники ефективності, їх розрахунок.

Тут необхідно відобразити необхідність підвищення конкурентоспроможності підприємства за рахунок впровадження інновацій з метою покращення господарської діяльності, дати визначення терміну «ефективність», пояснити, як вона виявляється на макро- і мікрорівні, як ефективність інноваційної діяльності впливає на підвищення прибутковості підприємства і економіки в цілому. Дати характеристику критеріям оцінювання інновацій, показати вплив кожного з них на підвищення прибутковості підприємства, перелічити види ефекту від реалізації інновацій, описати види оцінювання ефектів, охарактеризувати параметри, за якими проводиться оцінювання. Дати характеристику економічному ефекту як основному виду ефекту від впровадження інновацій, перелічити види економічної ефективності. Викласти і навести приклад розрахунку економічного ефекту від реалізації інноваційного проекту, охарактеризувати усі його складові. Надати рекомендації та запропонувати шляхи та заходи щодо поліпшення ефективності від реалізації інновацій взагалі та конкретно щодо підвищення економічного ефекту.

3. Описати докладно етапи інноваційного процесу. Розкрити сутність дифузних процесів і формування інноваційного середовища. Охарактеризувати модель інноваційного процесу з урахуванням трансферу нововведень. Класифікація інновацій за Й. Шумпетером. Класифікація інновацій за різними ознаками.

У відповіді на це запитання треба дати пояснення інноваційному процесу на підприємстві і в економіці країни, надати розгорнуту характеристику етапам інноваційного процесу, витратам і прибутковості на кожному етапі інноваційного процесу, вказати особливості маркетингу. Дати системну характеристику і вказати особливості системи управління інноваційними процесами на підприємстві, вказати типи інноваційних процесів, надати їх докладний опис. Розкрити сутність оперативного управління інноваційним процесом, пояснити як відбувається вибір, обґрунтування і формування

інноваційних програм, а також як вони забезпечуються. Охарактеризувати класифікацію інновацій за Й. Шумпетером, перелічити і дати розгорнуте пояснення усім п'яти типам інновацій, привести сучасну класифікацію інновацій і порівняти її з класичною. Вказати особливості класифікації інновацій з погляду виробників і споживачів. Дати поняття трансферу нововведень та пояснити його роль і значення для інноваційних процесів. Розкрити сутність дифузії нововведень та її значення для інноваційних процесів.

4. Поясніть сутність науково-технічного прогресу. Наведіть класифікацію технологій за рівнем їх мінливості. Охарактеризувати фактори, що впливають на вибір типу технології. Вкажіть основні показники технічного рівня підприємства, їх розрахунок.

Відповідаючи на це запитання, слід розкрити сутність і значення науково-технічного прогресу для розвитку суспільства в цілому і для технічного та технологічного розвитку підприємства та пояснити, як він впливає на розвиток і реалізацію інноваційних процесів, вказати типи науково-технічного прогресу, їх особливості, обґрунтувати переваги революційного типу розвитку (науково-технічної революції). Пояснити термін мінливості технологій і вказати їх відмінності за рівнем мінливості, навести приклади і пояснити. Дати опис процесу вибору технології, вказати чинники, що впливають на цей вибір. Дати характеристику формам технічного розвитку виробництва, розкрити процес оцінювання технічного рівня виробництва, вказати основні показники технічного рівня, вказати їх класифікацію і проаналізувати їх значення та особливості. Показати розрахунок основних показників технічного рівня виробництва, вказати шляхи покращення кожного з них та шляхи підвищення техніко-технологічного рівня виробництва в цілому.

5. Пояснити, що таке життєвий цикл інновацій. У чому виявляється циклічність інновацій? Охарактеризувати стадії життєвого циклу інновацій. Описати різні види кривої життєвого циклу інновацій, процеси переходу інновацій від одного етапу життєвого циклу до другого.

У відповіді на це запитання треба охарактеризувати етапи життєвого циклу інновацій і розкрити особливості маркетингової діяльності на кожному етапі, показати характер збитків і прибутку на кожному етапі, навести приклади типових та нетипових життєвих циклів окремих інновацій, проаналізувати їх. Навести чинники, від яких залежить тип та тривалість життєвого типу інновації, показати різні типи кривих життєвого циклу інновацій, проаналізувати і пояснити їх особливості, запропонувати шляхи подовшення життєвого циклу інновації, пояснити процес переходу чи пропуску окремих етапів життєвого циклу інновацій. Дати роз'яснення щодо циклічного характеру розвитку інновації (інноваційного ланцюга). Навести приклади дифузії інновації у галузі та

поза нею у межах життєвого циклу (з вказівкою різних етапів). Окремо виділити та докладно описати етап комерціалізації нововведень у різних галузях.

6. Охарактеризувати необхідність комплексної підготовки виробництва. Етапи підготовки виробництва. Розкрити сутність типізації технологічних процесів.

У відповіді на це запитання треба пояснити сутність, значення і склад комплексної підготовки виробництва, розкрити усі її етапи, виокремити їх особливості і значення. Охарактеризувати кожний етап з точки зору витрат та комерційного успіху, докладно дати опис етапам науково-дослідницьких та проектно-конструкторських розробок, впровадженню у виробництво, а особливо виділити етап комерціалізації новації, відобразити роль маркетингу на кожному етапі. Показати перевагу підприємств, які на етапі впровадження інновації у виробництво використовують типізацію технологічних процесів і використовують новітні досягнення науково-технічного прогресу.

7. Що обумовлює потребу в інноваціях? Описати завдання підприємства стосовно інновацій. Охарактеризувати складові інноваційної діяльності. Розкрити сутність попиту на інновації. Дати пояснення, що таке товар - новація. Охарактеризувати етапи планування та створення нового товару. Роль маркетингу у плануванні та створенні нового товару.

Тут необхідно вказати, пояснити і проаналізувати чинники, які обумовлюють потребу в інноваційній діяльності підприємств та переваги від цієї діяльності. Дати поняття конкурентним перевагам підприємств завдяки інноваційній діяльності. Вказати, що особливо стимулює підприємців на здійсненні інноваційної діяльності і які цілі при цьому становляться здійсненими. Описати процес планування і створення товару-новації, розкрити сутність попиту на новації та охарактеризувати види попиту, навести приклади і пояснити їх. Описати етапи створення нового товару та особливості формування попиту на них та їх реалізації. Окремо охарактеризувати значення маркетингових досліджень попиту і кон'юнктури ринку. Дати порівняльну характеристику чинникам, що впливають на попит на інновацію, шляхи підвищення попиту та шляхи збільшення обсягів реалізації товарів-новацій.

8. Охарактеризувати показники, за якими здійснюють економічну оцінку інновацій. Дати опис загальному принципу оцінювання економічної ефективності. Охарактеризувати взаємозв'язок між впровадженням інновацій і прибутком підприємства.

У відповіді на це запитання необхідно розкрити необхідність комплексного підходу до економічного оцінювання інноваційної діяльності. Визначити та проаналізувати врахування таких основних складових економічної ефективності як розміри доходів та обсяги вкладених коштів у

реалізацію інноваційної діяльності. Пояснити необхідність визначення економічного ефекту на різних стадіях життєвого циклу інновації. Виокремити необхідність врахування при визначенні економічної ефективності, зміни вартості грошових коштів у часі при їх вкладенні в інноваційну діяльність. Викласти основні принципи економічного оцінювання інноваційної діяльності. Розкрити поняття дисконтування, норми дисконту, вартості грошей теперішньої та майбутньої, внутрішньої норми рентабельності та інших показників економічної ефективності від впровадження інновацій.

9. Розкрити сутність управління інноваціями на підприємстві. Основні завдання стратегії та тактики інноваційної діяльності. Описати модель стратегічного планування інноваційної діяльності. Її основні етапи. Види інноваційних стратегій. Вказати фактори, що впливають на вибір стратегії і описати матрицю вибору інноваційної стратегії. Види оперативного планування інноваційної діяльності.

Тут слід відобразити процес управління інноваціями на підприємстві як невід'ємну складову діяльності підприємства, визначити роль і масштаби інноваційних процесів на сучасному підприємстві, визначити і пояснити завдання в управлінні інноваційними процесами на підприємстві. Виокремити і описати стратегічне та оперативне планування інноваційної діяльності. Дати пояснення планам і програмам в інноваційній діяльності та економічному обґрунтуванню інноваційних проектів. Роль аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища. SWOT – аналіз, його актуальність та особливості використання у сучасних ринкових умовах. Види стратегії підприємства, особливості їх застосування в залежності від позиції підприємства на ринку. Необхідність правильного вибору стратегії для успішної інноваційної діяльності. Навести приклади підприємств з різними типами інноваційної стратегії.

10. Розкрити сутність і завдання державної інноваційної політики. Типи державної інноваційної політики.

Відповідаючи на це запитання, треба пояснити необхідність втручання держави в регулювання інноваційної діяльності з метою її стимулювання, дати визначення і визначити пріоритетні напрямки державної інноваційної політики, проаналізувати досвід розвинутих країн у державному регулюванні інноваційної діяльності. Вказати основний нормативно-правовий державний документ, який регламентує у нашій країні інноваційну діяльність, дати стислий виклад його положень. Надати розгорнуту характеристику типам державної інноваційної політики і навести приклади зі світового інноваційного досвіду. Описати цілі й завдання державної інноваційної політики. Докладно навести методи та інструменти, за допомогою яких держава може впливати на інноваційні процеси та стимулювати їх, описати вітчизняний досвід підтримки

інноваційної діяльності. Перелічити всі державні і місцеві органи управління, які беруть участь у регулюванні інноваційної діяльності, вказати їх функції та завдання. Окремо висвітлити правові аспекти охорони інтелектуальної власності.

11. Охарактеризувати еволюцію розвитку теорії інноваційного розвитку. Наведіть основні положення теорії довгих хвиль М. Кондратьєва, теорії Й. Шумпетера. Що в них було нового? Теорія технократичного суспільства.

Тут треба висвітлити процес еволюції інноваційної теорії, починаючи з праць А. Сміта, описати теорію циклічних криз К. Маркса, докладно зупинитися на теорії довгих хвиль М. Кондратьєва, особливо ретельно проаналізувати теорію інноваційного розвитку класика інноваційної теорії Й. Шумпетера, пояснити, що було спільним у цих теоріях і чим вони розрізнялися між собою. Дати пояснення терміну «кластер інновацій», описати основні класичні кластери. Докладно розповісти про відмінності теорій технократичного суспільства-технічного детермінізму і конвергенції, технотронного суспільства, індустриально-технократичного суспільства. Відобразити сучасні концепції інноваційного розвитку – теорії інтелектуальної технології, інноваційної економіки та підприємницького суспільства. Описати еволюцію парадигми інноваційного розвитку.

12. Суб'єкти фінансування інвестиційних процесів. Завдання системи фінансування інвестицій. Вимоги до фінансової політики підприємства. Охарактеризувати стадії фінансування та елементи інноваційних програм. Джерела фінансових ресурсів підприємств.

Тут необхідно розкрити необхідність формування фінансових джерел для здійснення інноваційної діяльності, цілі і завдання системи фінансування, основні принципи її створення, відокремити особливості системи фінансування на рівні держави та підприємства. Види суб'єктів (інструментів) фінансування інноваційної діяльності. Принципи формування і види фінансової політики підприємства щодо інноваційної діяльності. Докладно описати і порівняти види і джерела фінансування інноваційної діяльності. Дати поняття інвестицій, їх видів, особливості різних видів інвестицій. Обґрунтувати методи вибору джерел інвестування і вибору інвестора. Види інвесторів.

13. Охарактеризувати сучасні тенденції інноваційного розвитку. Дати порівняльну характеристику розвитку інноваційної діяльності у країнах різного рівня розвитку. Особливості інноваційного розвитку в Україні.

У відповіді на це запитання необхідно на прикладах країн з різним ступенем розвитку прослідити рівень розвитку інноваційної діяльності, ступінь втручання країн в інноваційні процеси. Проаналізувати різні моделі державної інноваційної політики у сучасному суспільстві, викласти основні методи і

інструменти регулювання інноваційним розвитком на сучасному етапі. Дати характеристику розвитку інноваційних теорій на сучасному етапі. Докладно проаналізувати сучасне становище інноваційного розвитку в Україні з точки зору класичних інноваційних теорій, дати оцінку стану розвитку інноваційних процесів в Україні, у тому числі проаналізувати стан розвитку інноваційно-організаційної інфраструктури підтримки інноваційної діяльності.

14. Охарактеризувати метод оцінювання інновацій за показником ЧТВ (чиста теперішня вартість або інтегральний ефект), метод оцінювання економічної ефективності за показником внутрішньої норми рентабельності. Показники, що використовуються для порівняння комерційної вигідності альтернативних проектів. Розрахунок терміну окупності інвестицій. Розрахунок точки безбитковості інвестиційного проекту.

Тут треба дати визначення поняттям «оцінка» та «оцінювання», вказати основні методи оцінювання інноваційної діяльності. Показати, що методи оцінювання за показником ЧТВ, внутрішньої норми рентабельності, та деякі інші (вказати, які саме), є найкращими за точністю результатів, навести необхідні приклади розрахунків. Обґрунтувати необхідність наявності альтернативних проектів при виборі найбільш вигідного варіанту інноваційного проекту, викласти методи оцінки альтернативних проектів. Описати розрахунок точки безбитковості проекту як основний показник при виборі альтернативних варіантів, навести графічний вираз точки безбитковості, показати приклади різних варіантів збитковості та безбитковості інноваційних проектів. Навести розрахунок терміну окупності інвестицій в інноваційний проект як один із найважливіших показників при виборі альтернативного проекту. Дати рекомендації щодо прискорення строку окупності інвестиційних проектів.

15. Описати особливості стимуляції інноваційної діяльності. Дати характеристику різним організаційним структурам і пояснити, які з них створюють кращі умови для інноваційної діяльності. Охарактеризувати організаційні форми реалізації інновацій у межах захисної і традиційної стратегії. Пояснити різницю між внутрішнім підприємством і бутлегером. Пояснити, які форми реалізації інновацій можуть використовуватися в межах наступальної стратегії. Охарактеризувати переваги і недоліки дивізійних організаційних структур.

У відповіді на це запитання необхідно довести необхідність стимулювання інноваційної діяльності і вказати шляхи такої стимуляції з точки зору інноваційної інфраструктури. Описати види інноваційної організаційної структури, вказати їх особливості, різницю між ними в сенсі стимулювання інноваційної діяльності. Показати різницю між різними типами стратегії інноваційної політики підприємства і пояснити, які організаційні структури

підтримують той чи інший тип інноваційної політики й інноваційного розвитку. Вказати особливості імітаційної стратегії. Показати спільні та відмінні риси у таких ризикових організаційних підрозділах підприємства як внутрішнє підприємство та бутлегер. Проаналізувати особливості видів організаційних структур у межах наступальної стратегії – дивізійної організаційної структури, проектно-цільової структури, матричної організаційної структури, структури з вертикальним напрямом, сітьової організаційної структури та інших. Вказати переваги та недоліки усіх типів інноваційних організаційних структур.

16. Охарактеризувати методи і інструменти державної інноваційної політики. Прямі та непрямі методи. Класифікація державної політики на основі підходу «попит-пропозиція».

Відповідаючи на це запитання, треба обґрунтувати необхідність використання державою методів та інструментів для регулювання (стимулювання) інноваційної діяльності як запоруки її розвитку. Докладно проаналізувати інструменти регулювання попиту та інструменти регулювання пропозиції на рівні держави, інструменти створення сприятливого середовища для інноваційного процесу. Вказати, як відбувається стимулювання інноваційної діяльності на рівні центральних органів державного управління та на рівні місцевого управління. Відобразити перевагу підходу держави на основі підходу «попит-пропозиція», навести приклади.

17. Описати сутність інноваційної інфраструктури. Охарактеризувати типи фірм-експлерентів, патієнтів, комутантів, віолентів. Особливості венчурних фірм, їх типи. Вказати чинники, несприятливі для розвитку венчурного підприємництва в Україні. Сутність бізнес-інкубатора. Перспективи розвитку бізнес-інкубаторів в Україні.

У відповіді на це запитання необхідно надати роз'яснення щодо поняття сфери інноваційної діяльності. Описати види ринків, що діють у цій сфері, показати різницю між ними. Відобразити інноваційну інфраструктуру як структуру, забезпечуючи організаційну, правову та економічну підтримку інноваційної діяльності. Докладно описати ринкові суб'єкти інноваційної діяльності, дати їм порівняльну характеристику, виділити венчурні підприємства як найважливіші ринкові суб'єкти інноваційної інфраструктури, показати необхідність розвитку венчурного бізнесу, незважаючи на його велику ризиковість. Відобразити величезне значення розвитку бізнес-інкубаторів для розвитку інноваційної діяльності, особливо для малих підприємств. Проаналізувати рівень і перспективи розвитку бізнес-інкубаторів в Україні і запровадити заходи щодо поліпшення розвитку цього руху у нашій країні.

18. Охарактеризувати оцінювання придбання і продажу ліцензій. Показники, за якими оцінюють соціальну ефективність інноваційної діяльності. Оцінювання економічної ефективності інновацій, спрямованих на зниження виробничих витрат. Види ліцензій. Інтелектуальна власність, авторське право, промислова власність. Сутність франчайзингу.

Тут необхідно розкрити поняття ліцензії, відобразити її велике значення для захищення прав на інтелектуальну власність в інноваційній діяльності та її соціальне значення. Розкрити механізми економічного обґрунтування придбання ліцензій та продажу ліцензій. Відобразити вплив інноваційної діяльності на соціальне середовище, розкрити поняття соціально-активної спрямованості інноваційного проекту та її економічної ефективності. Дати пояснення поняттям «інтелектуальна власність», «авторське право», «промислова власність», та докласти значущість інструментів захисту інтелектуальної та інноваційної діяльності для розвитку інноваційних процесів та для стимулювання їх у державі. Пояснити сутність франчайзингу для розвитку інноваційних процесів та для їх дифузії у всі сфери народного господарства.

19. Сутність інноваційної політики підприємства. Типи інноваційної політики. Стратегія наступу. Основні складові інноваційної політики. Взаємодія маркетингової і технічної складових інноваційної політики. Основні принципи формування інноваційної політики. Сутність принципу динамічної рівноваги. Інноваційний потенціал підприємства. Методика оцінювання інноваційного потенціалу підприємства.

У відповіді на це запитання треба розкрити поняття і сутність інноваційної політики підприємства при різних умовах господарювання та на різних етапах життєвого циклу підприємства та інноваційного продукту, зробити порівняльний аналіз різних типів інноваційної політики підприємства, проаналізувати вплив правильного вибору типу інноваційної політики на розвиток та посилення інноваційних процесів, викласти основні принципи інноваційної політики та її складові, розкрити особливості маркетингової, організаційної та фінансової політики при різних стратегіях інноваційної політики, особливо розкрити значення інвестиційної політики підприємства у межах кожного типу стратегії, описати значення правильного оцінювання інноваційного потенціалу організації при виборі типу інноваційної стратегії, викласти принципи оцінювання інноваційного потенціалу організації, показати переважне значення принципу динамічної рівноваги для безперервного руху вперед у інноваційних процесах.

20. Інструменти пільгового оподаткування інноваційної діяльності. Сутність Закону України «Про інноваційну діяльність». Державна фінансова підтримка інноваційної діяльності.

Тут необхідно розкрити значення інструментів стимулювання інноваційної діяльності для її розвитку, в першу чергу це пільгове оподаткування та фінансова допомога підприємствам-інноваторам. Висвітлити сутність і основні положення, а також методи стимулювання інноваційної діяльності, викладені у Законі України «Про інноваційну діяльність». Проаналізувати стан системи фінансової підтримки інноваційних процесів в Україні на сьогоднішній момент, запровадити заходи щодо розподілу державної допомоги підприємствам-інноваторам. Розкрити функції і значення державних і недержавних установ, які мають відношення до регулювання та стимулювання інноваційних процесів.

Практичні завдання виконуються після теоретичних. Практичні завдання охоплюють такі теми, як безбитковість інвестиційних проектів та економічна ефективність впровадження інновацій.

Прийняття рішень щодо втілення певного проекту в життя приймається після ретельного вивчення усіх чинників, що впливатимуть на його реалізацію. Від цього залежать обсяги коштів, які потрібно вкласти в проекти та які можна буде отримати від реалізації нової продукції протягом її життєвого циклу. Здебільшого реалізація інноваційних проектів вимагає значних фінансових вкладень, які інвестори очікують повернути. Обґрунтування можливості повернення витрат є основою розрахунку економічної ефективності інноваційного проекту.

Економічна ефективність інноваційного проекту визначається розміром доходів чи прибутку, отриманих за рахунок реалізації інновації протягом життєвого циклу проекту.

При прийнятті рішень щодо реалізації інноваційного проекту слід враховувати вартість капіталу, залученого з різних джерел на різних стадіях життєвого циклу інноваційного проекту, та очікуваний прибуток від реалізації інноваційної продукції.

ЗАВДАННЯ 1. Перше практичне завдання передбачає визначення чистої теперішньої вартості (NPV) інноваційного проекту і дисконтований період окупності інвестицій (T).

Економічна ефективність інноваційного проекту визначається розміром чистого прибутку, отриманого за рахунок реалізації інновації протягом життєвого циклу проекту. При розрахунку економічної ефективності

слід обов'язково враховувати зміну вартості грошей у часі, оскільки від вкладення інвестицій до отримання прибутку минає чимало часу. Тобто, треба враховувати дисконтування – перерахунок вигод і витрат для кожного розрахункового періоду за допомогою норми (ставки) дисконту. Воно ґрунтується на використанні техніки складних процентів.

Коефіцієнт дисконтування розраховується наступним чином:

$$K_{\partial} = \frac{1}{(1+r)^t}$$

де t – номер кроку розрахунку,

r – постійна норма дисконту (в одиницях).

Величина суми, яку ми одержимо після реалізації інноваційного проекту дорівнює:

$$FV = \frac{PV}{(1+r)^t},$$

де FV – майбутня вартість (сума)

PV – теперішня вартість (сума).

Норма дисконту позичкового капіталу – відповідна відсоткова ставка, яка визначається умовами відсоткових виплат і погашення позик.

Чиста теперішня вартість ЧТВ (інтегральний ефект) – це різниця результатів і витрат за розрахунковий період, приведені до одного, як правило, початкового року, тобто з урахуванням їх дисконтування:

$$ЧТВ = \sum (D_t - B_t) * K_{\partial},$$

де t – розрахунковий рік;

D_t – доходи в t -тий рік;

B_t – інноваційні витрати в t -тий рік;

K_{∂} – коефіцієнт дисконтування.

Чиста теперішня вартість інноваційного проекту розраховується наступним чином:

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+r)^t} - I_0,$$

де CF_t – сума грошових потоків по проекту;

I_0 – початкова сума інвестицій в проект.

Дисконтований строк окупності проекту визначається за формулою

$$T = \frac{I_0}{\sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+r)^t}}$$

ЗАВДАННЯ 2. Друге практичне завдання передбачає розрахунок точки беззбитковості інвестиційного проекту.

Визначення критичного обсягу виробництва, тобто точки беззбитковості, визначає, при якому обсязі виробництва і реалізації продукції та в який момент часу підприємство окупить витрати на впровадження інновацій у виробництво. Точка беззбитковості показує той момент часу, з якого підприємство почне одержувати прибуток від впроваджених інновацій. Розрахунок точки беззбитковості проводиться за допомогою порівняння витрат підприємства, ціни на продукцію та обсягу реалізації.

Усі витрати підприємства за ступенем впливу обсягів виробництва поділяються на постійні та змінні. Постійні витрати – це ті витрати, абсолютна величина яких із збільшенням чи зменшенням (тобто зміною) обсягів виробництва істотно не змінюється. До постійних належать витрати, пов’язані з обслуговуванням і управлінням виробничою діяльністю підприємства, а також витрати на забезпечення господарських потреб виробництва. Змінні витрати – це ті витрати, абсолютна величина яких змінюється згідно зміни обсягів виробництва. До змінних належать витрати на сировину та матеріали, напівфабрикати та комплектуючі, паливо та енергію, оплату праці основних робітників, відрахування на соціальні заходи а також інші витрати.

Обсяг реалізації розраховується множенням обсягу виробництва на ціну одиниці продукції.

Розрахунковим методом точку беззбитковості розраховують за допомогою формули:

$$T_{\text{б}} = B_{\text{пост}} / (C_{\text{од}} - B_{\text{зм}}),$$

де: $B_{\text{пост}}$ – постійні витрати на весь обсяг виробництва;

$C_{\text{од}}$ – ціна одиниці продукції;

$B_{\text{зм}}$ – змінні витрати на одиницю продукції.

(У грошовому вигляді точку беззбитковості розраховують по формулі

$$T_{\text{б}} = \text{Виручка} * V_{\text{пост}} / (\text{Виручка} - V_{\text{зм}})$$

Результат отримують у натуральних одиницях – тобто визначається кількість продукції, при реалізації якої витрати дорівнюють доходам і проект стає прибутковим, та у вартісному виразі – тобто визначається обсяг реалізації, при якому витрати дорівнюють доходам.

Графічним методом точка беззбитковості визначається за допомогою нанесення на одну систему координат трьох ліній: лінії виручки, лінії постійних витрат та лінії змінних витрат. Точка беззбитковості знаходиться на перетині лінії виручки та лінії змінних витрат. На перетині лінії сукупних витрат і лінії виручки знаходиться точка беззбитковості. Нижче неї знаходиться зона збитків, а вище – зона прибутковості. Координати точки беззбитковості показують: по горизонтальній осі координат – критичний обсяг у натуральному виразі, а по вертикальній осі координат – критичний обсяг у вартісному виразі (тобто обсяг реалізації, при якому досягається точка беззбитковості).

ЗАВДАННЯ 3. Третє завдання практичної частини контрольної роботи передбачає розрахунок економічного ефекту від впровадження технічних заходів у виробництво.

Ефективність заходів – це відношення результатів до витрачених ресурсів. Головна ознака ефективності – це досягнення кінцевої мети – результатів виробничої діяльності з найменшими витратами.

Оскільки значна частина інновацій носить поліпшувальний характер, при визначенні економічного ефекту від їх впровадження порівнюють прибуток від цих заходів та витрачені на них кошти (капіталовкладення). Впровадження таких заходів сприяє зниженню виробничих витрат (тобто збільшенню прибутковості). Розрахунок економічної ефективності здійснюють за сукупністю показників річної економічної ефективності.

Річний економічний ефект визначається приведенням капітальних витрат до поточних протягом розрахункового періоду (року). При розрахунку річного економічного ефекту від впровадження заходів порівнюють величину додаткових капіталовкладень і економію собівартості продукції за рахунок впроваджених заходів:

$$E_p = [(C_1 + K_1 \times E_n) - (C_2 - K_2 \times E_n)] \times B_{np},$$

де: C_1 і C_2 – собівартість продукції до і після впровадження заходів по втіленню нововведень;

K_1 і K_2 – питомі капіталовкладення, потрібні на втілення інновацій, відповідно до і після втілення нововведень;

E_n – нормативний коефіцієнт ефективності, який показує рівень віддачі від капіталовкладень (як правило, в цілому по народному господарству для промислового устаткування дорівнює 0,15);

B_{np} – річна кількість продукції, яку заплановано виготовити при впроваджених нововведеннях.

Величина економічного ефекту може бути більше 0, в разі, коли економія собівартості порівняно з додатковими капіталовкладеннями буде більше; = 0, в разі, коли економія собівартості буде дорівнювати додатковим капіталовкладенням; і буде менше 0 (тобто ефекту не буде), в разі, коли додаткові капіталовкладення будуть більшими, ніж економія собівартості.

Ще одним важливим показником є строк (термін) окупності капіталовкладень – тобто той проміжок часу, за який вкладені інвестиції в впровадження інновацій будуть окуплені. Строк окупності капіталовкладень визначається за формулою

$$T_{ок} = \frac{K_2 - K_1}{C_1 - C_2},$$

де: K_1 і K_2 – питомі вкладення до і після впровадження інновацій;

C_1 і C_2 – відповідно собівартість одиниці продукції до і після впровадження інновацій.

Формули, наведені вище, також використовуються для порівняльного розрахунку альтернативних варіантів, коли з кількох можливих варіантів капітальних вкладень обирають варіант з найбільшою величиною економічного ефекту та кращим (тобто найкоротшим) строком (терміном) окупності капітальних вкладень в інноваційний проект. Методика визначення порівняльної економічної ефективності капітальних вкладень заснована на порівнянні витрат по варіантах. Однак недоліком цієї методики є те, що критерієм для кращого варіанту є приведені витрати, а не прибуток, що найбільшою мірою відповідає вимогам ринкової економіки. Крім того, дана методика не може бути використана при обґрунтуванні капітальних вкладень, що направляються на поліпшення якості продукції, тому що поліпшення якості продукції на підприємстві, як правило, веде до збільшення витрат виробництва продукції. Використання показника приведених витрат не дозволяє обирати кращий варіант, якщо кінцеві результати непорівнянні.

Відповіді на практичні завдання не повинні обмежуватися тільки розрахунками. Результати мають бути обґрунтовані і проаналізовані, їм слід дати розгорнуте пояснення, а в разі, якщо результати не досить задовільні, треба запропонувати конкретні практичні заходи щодо збільшення економічного ефекту, наближенні строку окупності та точки беззбитковості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Морозов Ю.П. Инновационный менеджмент. Уч. пособие для ВУЗов. – М.: "Юнито-Дано", 2000.
2. Балабанов И.Т. Инновационный менеджмент. – СПб: "Питер", 2000.
3. Инновационный менеджмент: Справочное пособие / Под ред. П.Н. Завлина, А.К. Казанцева, Л.Э. Миндали. – СПб. Наука, 1997.
4. Инновационный менеджмент / Под ред. С.Д. Ильенковой. – М.: "Банки и биржи", 1999.
5. М.А. Йохна, В.В. Стадник. Економіка і організація інноваційної діяльності. Навч. посібник – К., 2005 р.
6. Инновационный процесс в странах развитого капитализма (методы, формы, механизм) / Под ред. Н.Е. Рудаковой. – М.: Изд-во МГУ, 1991.
7. Твис Б. Управление научно-техническими нововведениями. – М.: Экономика, 1989.
8. Санто Б. Инновация как средство экономического развития. Пер. с венгер. – М.: Прогресс, 1990.
9. Уотерман Фактор обновления. Пер. с англ. – М.: "Дело, 1995.
10. Статистика науки и инноваций. Краткий терминологический словарь / Под ред. Л.М. Гохберга. М.: Центр исследований и статистики науки, 1996.
11. Уткин Э.А. Бизнес-реинжиниринг. – М.: Изд-во "ЭКМОС", 1998.
12. Ойхман Е.Г., Попов Э.В. Реинжиниринг бизнеса: реинжиниринг организаций и информационные технологии. М.: Финансы и статистика, 1997.
13. Синтия Д., Скотт, Денис Т. Джэфф Управление переменами в организации. – Челябинск, 1966.
14. Гительман Л.Д. Преобразующий менеджмент. М.: Дело, 1999.
15. Торкатюк В.І., Шутенко А.Л., Соболева Г.Г. Інноваційна політика науково-технічного розвитку міста. – Харків: ХДАМГ, 2003.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання контрольної роботи
з дисципліни

**ЕКОНОМІКА І ОРГАНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

*(для слухачів другої вищої освіти спеціальності
7.03050401 – Економіка підприємства)*

Укладач: **СЕРЬОГІНА** Дар'я Олександрівна

Відповідальний за випуск: *О. В. Васильєв*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання: *І. В. Волосожарова*

План 2015, поз. 503 М

Підп. до друку 20.04.2015р.

Формат 60x84/16

Друк на ризографі

Ум. друк. арк. 1,4

Тираж 50 пр.

Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4705 від 28.03.2014